

RUT

Elimelekh ru Ipringaaq Nayjiñjeek nu Lengriiq Moab

1 ¹⁻² Ku manah entem ku lengriiq Israel pè'sék lagiiq berajaaq, de kiperintah ya hakém-hakém. Mòng nuperingaaq de bermuh Elimelekh, gengsiir Naomi ru naar urak ikenoon keraal de bermuh Mahlon ru Kilyon. Ennaay ju pekan Betlehem, da'èrah lengriiq Israel. Ennaay adèh semuwaaq ju pitaq maay Efrata. Ku masè ajeh tejadiiqleh chengwaak ku lengriiq Israel. Jadiiq Elimelekh ru ikenoon-kenah nayjiñjeek nu lengriiq Moab, sebagèy maay luwar.

³ Masè ku Moab, Elimelekh kidat, de lekat mòng ikenah ru ubaay ikenoon Mahlon ru Kilyon. ⁴⁻⁵ Ubaay bekenah maay Moab. Jadiiq Kilyon kibekenah ru Orpa, bagèy ajeh jugaaq Mahlon kibekenah ru Rut. Telaas sepuluh tahot, Mahlon ru Kilyon baydat, de mòng Naomi pèq begengsiir ru pèq bekenoon.

Rut Kaha-jooy Naomi Kijok nu Betlehem

⁶⁻⁷ Naomi mòng kicherngaay gah ju Israel ya mòng becha'naaq keranaaq berkat ju Jenaang Prengsuuy. Jadiiq Naomi kisi'yap ru kichiip kaha-jok nu Israel besamaaq ru naar urak imengsaaw.

⁸ Semase ku padeeq nòng, Naomi kibuwal nu imemengsaaw, “Imasè èñ ya chukop ngrasaaq ngha-jok niic nu Betlehem, ru hunen hiiq bepisah keranaaq ngha-jok. Jokleh nu deek amèèq-apaq jerkeeq. Harap-harap Jenaang Prengsuuy Kibeh bòòr nu jerkeeq bagèyharòq de ya jerkeeq beh bòòr nu ubaay de dat ru nu èñ jugaaq.” ⁹

Naomi kikawal ru ki'òòk imengsat ipenyudah, “Ngsemaan Jenaang Prengsuuy aKi'òòk gengsiir de bòòr nu jerkeeq, ru dè'a jerkeesuuy semiyaq.” Ennaay samaaq-samaaq nayjaap.

¹⁰ Tapiiq ubaay imengsaaw Rut ru Orpa bay'uròq, “Jaar, jarnyèq, jaar jarha-jooy nu pitaq jen.”

¹¹ Naomi ki'uròq, “Weesleh un, aguuq jooy leec. Jokleh jerkeeq madeek. Yama de jerkeeha-jooy ha leec? Èñ pèq buléh ngha-permòng kenoon ngha-òòk jerkeeq gengsiir niic. ¹² Jokleh jerkeeq un, keranaaq èñ ya engraaq, pèq ngbegengsiir niic. Amen èñ lekat mampuuq ngbegengsiir ku kelèm adèh jugaaq ru ngmakòòq, ngkep kekenoon keraal, ¹³ buléhka jerkeeq sanggop jerkeepòc ley ubaay ra'naaq? Keranaaq ya hal ajeh jerkeeq langsong pèq jerkeeha-begengsiir

ru maay kileeq. Weesleh, aguuq beh bagèy ajeh. Èñ ngsedèh keranaaq jerkeeq tepaksaq jerkeesusah ya seniksaq Jenaang Prengsuuy nu èñ.”

¹⁴ Makén gukuwat niic, ennaay rimniq nayjaap. Telaas ajeh, Orpa pen kiperdic ibengwal, kikawal ijenaq, ru keeq pen ki'et. Tapiiq Rut kinyèq pèq kaha-wees, keeq lekat kuwat kipegak ijenaq.

¹⁵ Naomi kibuwal nu Rut, “Un, cherngaay madèh. Biras engkeeq ya kijok nu ibangsaq, ru kijok nu ijejenaang^a ileey de ennaay sembah. Etleh engkeeq jugaaq, jooy keeq kijok!”

¹⁶ Tapiiq Rut kiberlaak, “Wees aguuq paksaq èñ. Èñ ngha-jooy jen. Tempat jen, tempat èñ; kampok jen, kampok èñ; bangsaaq jen, bangsaaq èñ; Jenaang jen, Jenaang èñ. Ku belòòq jen geey, èñ jugaaq nggeey, ¹⁷ ku belòòq jen dat, èñ pen ngdat, ru bichoop pajeh. Èñ ngha-jooy jen ma pen de tejadiiq, samaaq ade ngsuuy ru ngdat. Jenaang Prengsuuy de bekuwasaaq Kihukom èñ, amen haar harcherahlah, de becherlah haar hat danan taleh.”

¹⁸ Bilè Naomi kicherngaay ma de kipasal ya Rut adèh nèh, Naomi pen pèq kibuwal ma-ma niic.

¹⁹ Ubaay pen baypeteros che'niip ubaay nu Betlehem.

Bilè ubaay ley nu Betlehem, maay ku pekan Betlehem ajeh, naynèèng nayhèran. Pitaq mabeeq kerdoor, langsung naybetanyaaq rataaq li'naay, “Naomika ajeh?”

²⁰⁻²¹ Naomi ki'uròq ru sedéh, “Weesleh aguuq seboot èñ Naomi niic, seboot èñ ‘Mara-Hajaap^b,’ keranaaq chanuuq jeh gengsiir, kenoon èñ lekat mòng, hunen ya dic ti'tòq. Keranaaq Jenaang de bekuwasaaq Kibeh èñ susah bagèy adèh.”

²² Bagèy ajehleh cheritè Naomi kijok ju Moab ru imengsaaw Rut. Ubaay ley kenaar ku imusém mulaq ki'nèc barli.

Rut ku Selaay Boas

2 ¹ Gengsiir Naomi mòng isedaraaq bermuh Boas. Keeq adèh nèh maay kayaaq ru bermuh, sertainq behormat.

² Rut kisemaan nu ijenaq, “Buléhka èñ ng'et nu selaay barli, ngha-choot barli de jeer ju tek maay ki'kèc barli, ku selaay maay bòòr isengiiq nu èñ.”

Engròq ijenaq, “Hò'òh, etleh.”

³ Rut pen ki'et kaha-kutép barli. Ku selaay ajeh nèh keeq pen kichoot barli, kijooy ju cheloot maay ki'kèc. Pa'nyaaq nèh keeq kikutép ku selaay Boas, sedaraaq Elimelekh.

⁴ Boas kitibaaq ju Betlehem nu iselaay, ru kiserapaaq nu iperkerjaq, “Jenaang Prengsuuy Kiberkat engkeeq!”

^a1.15 *jenaang-jenaang* be'ertiiq ‘allah-allah’ ataw ‘dewa-dewa’ ; kepechaya'an maay kileeq.

^b1.20-21 *Mara-Hajaap* ‘Naomi’ kateh engròq Ibrani be'ertiiq ‘semyaaq’ ataw ‘menyenangkan.’ ‘Mara’ kateh engròq Ibrani be'ertiiq ‘kedèc’ ataw ‘pahit,’ menggambarkan sinuuy isengiiq de susah, ya de bitimpaaq ya chelakaaq.

Ennaay pen nayberlaak, “Jenaang Prengsuuy Kiberkat jen, jugaaq!”

⁵ Boas kitanyaaq nu ketuwe pekerjaq ajeh, “Pitaq booq kerdoor ajeh?”

⁶ Engròq ketuwe kerjaq ajeh, “Kerdoor ajeh kihool ju Moab, mengsaaw Naomi.

⁷ Keeq kisemaan kaha-choot barli de jeer ju tek maay pekerjaq. Kerdoor adèh kichoot ju pegelap, ley anòh nèh keeq kikera'diiq.”

⁸ Telaas ajeh Boas kipasal nu Rut, “Cherngaay madèh nòòq hèèq, chootleh barli ku selaay èñ. Wees aguuq kutép ku selaay maay kileeq. Jooyleh pekerjaq-pekerjaq kerdoor ku selaay èñ. ⁹ Nèèngleh, jooyleh nu belòòq ennaay et. Èñ ya nggèèt maay kekeraal aguuq kachaw hèèq. Amen hahawos, ngòòtleh teew de bidèèq bimbèy ku takar ya maay pekerjaq.”

¹⁰ Rut kisujot hormat ru ki'uròq nu Boas, “Yama jen de bòòr nu èñ, tuwan? Èñ nghèran, keranaaq èñ bangsaaq kileeq”.

¹¹ Boas kiberlaak, “Èñ ya ngcherngaay hal sinuuy hèèq, de bòòr hèèq habeh nu jenaq hèèq, sejaq gengsiir hèèq kidat. Èñ ngpanèy hèèq hawees amèèq-apaq hèèq, hawees sedaraaq-maraaq ku Moab, ru ha'et nu seng'òòy de pèq hakenal. ¹² Èñ ngsemaan Jenaang Prengsuuy aKiberkat hèèq, keranaaq ya bernòòr hèèq. Èñ ngharap hèèq hakep dic-dic berkat ju Jenaang Prengsuuy, Jenaang Israel, keranaaq hèèq hasuuy ku kateh jenagaaq Keeq.”

¹³ Rut kibuwal niic, “Nos jen chukop bòòr nu èñ, tuwan. Jen òòk èñ senang ru jen beh bòòr nu èñ hamapen èñ telaluuq hinaaq ju pekerjaq jen.”

¹⁴ Ku jiis cha'naaq, Boas kipakat ru kipasal nu Rut, “Bèyleh cha'chaaq. Cherlòk ruti ku kuwah adèh.”

Rut kigeey samaaq ru pekerjaq-pekerjaq kileeq. Boas kijamuuq barli de bisalèy. Rut kichaaq ley kiba'heeq, isesaaq cha'naaq ajeh kidèèq. ^{15–16} Telaas ajeh Rut kichoot barli. Boas kipasal nu maay pekerjaq-pekerjaq, “Barli de jeer ku bèèk-bèèk chengkòt dèèq ha keeq akichoot, aguuq gèèt keeq kaha-choot barli ajeh, tekleh memeriip segar ju chengkòt barli ru wees ha keeq.”

¹⁷ Rut pen kichoot ley duuy ru kidèèt, kikumpol ijeng'òòy barli 10 kilo. ¹⁸ Rut pen kijok madeek kipernèèng nu ijenaq 10 kilo ijeng'òòy de kichoot. Isesaaq cha'naaq ki'èèn jok ha ijenaq.

¹⁹ Naomi pen kitanyaaq, “Ju belòòq engkeeq kep adèh semuwaaq? Selaay booq engkeechoot? Harap-harap Jenaang Kiberkat seng'òoy ajeh!”

Rut kipasal, “Èñ ngchoot barli ku selaay Boas.”

²⁰ Naomi kipasal nu Rut, “Èñ ngsemaan Jenaang Prengsuuy aKiberkat Boas! Jenaang Prengsuuy pèq Kisiip ru Kihooq ha maay suuy ru maay dat.” Engròq Naomi niic nu imengsaaw, “Boasleh sedaraaq de reeq de betanggungjawab nu haar.”

²¹ Rut, seng'òòy Moab ajeh, ki'uròq, “Boas ki'òòk èñ choot barli samaaq ru pekerjaq kerdoor keeq ley dic.”

²² Naomi ki'uròq nu Rut, “Bòòrleh engkeeq choot barli ku selaay Boas ru samaaq maay pekerjaq kerdoor. Amen engkeeha-choot ku selaay maay kileeq, engkeeq dòh buléh bikachaw.”

²³ Rut lekat kijooy pekerjaq kerdoor ku selaay Boas ley dic ki'nèc barli ru gandom. Selame adèh keeq kigeey ru ijenaq.

Naomi Kikèèq Gengsiir ha Rut

3 ¹ Naneq ariiq, Naomi kibuwal nu Rut, “Èñ ngha-kèèq numòm gengsiir ha engkeeq, engkeeq dè'a mòng deek li'engkeeq. Sinuuy engkeeq pen dòh dè'a semiyaq. ² Engkeeq ingat tòq ku selaay tempat engkeeq choot barli? Ajehleh selaay Boas, sedaraaq de reeq nu hiiq. ³ Kelèm adèh Boas ki'et kaha-geep barli. Etleh mamuh, gep minyaq wangi ru lòk bajuuq bòòr. Telaas ajeh, etleh nu tempat keeq kigenggeep, tapiiq aguuq pernèng li'engkeeq. Pòòc keeq akicha'chaaq, ⁴ dè'a kiba'heeq. Nèèng ku belòòq keeq kida'daq. Dè'a kibèèt alinaaq, terbuuq reeq, bukaaq gèq abat gebar ku imòòl jok, daqleh reeq bèèk imòòl jok. Boas kipasal nu engkeeq dòh ma de engkeeha-uuy.”

⁵ Rut pen kipasal nu Naomi, “Hò'òh. Èñ dòh ngbeh ma de jen'òòr.”

⁶ Rut ki'et nu tempat ge'neep^c. Rut kibeh ma de ki'òòr ya ijenaq.

⁷ Boas kicha'chaaq, isengiiq senang. Ki'et nu nelunggoq barli. Keeq kida'daq ru kibu'bèèt hat ilinaaq ku bèèk tepiiq nelunggoq barli ajeh. Rut kiterbuuq, kichiip pelahat, kibukaaq gèq abat gebar ku imòòl jok Boas, ru keeq pen kidaq reeq bèèk imòòl jok Boas. ⁸ Ku sema'deeq kelèm, Boas kiku-jagaaq ru kimeru'wèt. Keeq kike'jet kinèèng mòng kerdoor kibu'bèèt bèèk imòòl jok. “Èh! Kerdoor!”

⁹ Boas kitanyaaq, “Booqka hèèq?”

Keeq kipasal, “Jen, èñ adèh Rut. Buléhka jen ha kembang jubah jen jadiiq tedeh, èñ ngkèèq seng'òòy de buléh betulok èñ. Keranaaq jen sedaraaq reeq kemòòc gengsiir èñ chanuuq. Jen betanggungjawab nu èñ.”

¹⁰ Boas kibuwal nu Rut, “Jenaang Prengsuuy Kiberkat hèèq, keranaaq ha'noq hèèq nu pitaq gengsiir de hapernèng hunen lebéh entooy ju ha'noq hèèq manah entem nu jenaq lihèèq. Sebenar nye hèèq buléh hakèèq maay litaw, maay kayaaq ru miskén, tapiiq hèèq pèq hakèèq. ¹¹ Hèèq aguuq susah sengiiq. Èñ dòh ngpechukop ma de hahòòt, keranaaq semuwaaq seng'òòy bipanèy hèèq kerdoor de bòòr iperangèy. ¹² Mimang betol èñ sedaraaq reeq gengsiir hèèq, ru ngbetanggungjawab nu sinuuy hèèq. Tapiiq mòng numòm niic sedaraaq hèèq de reeq ju èñ. ¹³ Geyleh padèh nòòq ley pegelap. Amen sedaraaq ajeh kibetanggungjawab nu hèèq, ajeh bòòr. Amen tòq, demi Jenaang Prengsuuy de suuy, èñ dòh betanggungjawab nu hèèq.” Boas ki'òòr daq ku pajeh.

^c3.6 *ge'neep* be'ertiiq ‘kipisah isekòòp ju i'isiiq/imat’ ataw ‘memisahkan sekam dari isi.’

¹⁴ Rut kibèèt reeq bèèk imòòl jok Boas ley pegelap. Sebelum matjiis tibaab, Rut kikos keranaaq kinyèq binèèng ya maay. Boas kinyèq maay bipanèy Rut mòng ku pajeh.

¹⁵ Boas kibuwal nu Rut, “Tekleh tenudok kuuy hèèq, laayleh ku patiiq.”

Rut pen kibeh bagèy ajeh. Boas kibòh 20 kilo barli ku abat tenudok Rut. Telaas ajeh, Boas kitarék kidèèq ku kemiil gelpaal Rut. Rut pen kijok madeek.

¹⁶ Bilè ley nu madeek, Naomi kitanyaaq nu keeq, “Jadiiq bagèyharòq?”

Rut pen kicheritè di'dic ma de ya kibuwal ya Boas, ¹⁷ ru kipasal niic, “Engròq Boas, ‘Pèq buléh hajok ru ma hentòq madeek. Hèèq hòt ha'èèn ma-ma.’ Jadiiq Boas ki'òòk dic barli adèh nu leec.”

¹⁸ Naomi kipasal, “Sabarleh un, ley engkeeq ha-cherngaay gah-gah ma ju Boas. Boas pèq kigeey senang ley itanggongjawab ajeh dic ku ariiq adèh jugaaq.”

Rut Kijadiiq Kenah Boas

4 ¹ Telaas ajeh, Boas ki'et nu pintuuq gerbang tempat bengwal, ku pajeh keeq kigeey. Aleh-aleh tibaab sedaraaq keeq de reeq ajeh kilaluuq.

Boas kichereek, “Sedaraaq, bèy madèh, bèy geey besamaaq ru èñ.” Jadiiq sedaraaq ajeh nèh pen kitibaaq kigeey besamaaq. ²⁻⁴ Telaas ajeh Boas kipakat sepuluh urak maay ra'naaq ku pekan ajeh geey besamaaq ru keeq. Laluuq ki'uròq nu sedaraaq ajeh, “Èñ ngha-pasal nu hèèq, sedaraaq, Naomi ya kijok ju Moab ru keeq kipasal kaha-juwal tiq Elimelekh, sedaraaq haar. Amen hèèq hahòt, beliiqleh ku ngaar maay jeng'òòy ru ngaar maay ra'naaq adèh. Amen tòq, òòk panèy nu èñ, ngha-panèy. Seng'òòy de berhaq, hèèq chanuuq, telas ajeh baruuqleh èñ.”

Kibalas ya sedaraaq, “Èñ nghòt.”

⁵ Ju kenjah niic, Boas kisambong ibengwal, “Amen hahòt, hèèq kenaqleh pèq taleh habeliiq tiq, tapiiq jugaaq kòt besamaaq Rut, seng'òòy Moab baluuq Mahlon, akijadiiq kenah hèèq dè'a tiq ajeh tetap kijadiiq engleek warés maay de ya dat.”

⁶ Apebilè kicherngaay bengwal bagèy ajeh, keeq pen kinyèq. “Èñ pèq ngha-kòt, keranaaq kenoon èñ dòh pèq ennaay jadiiq warés hartaaq sakaq^d ajeh. Lebèh bòr tiq ajeh habeliiq ya hèèq.”

⁷ Ku jaman manah entem adat maay Israel bagèy adèh: Amen maay ha-sah pejanjiiq ku jengwal ru tenukar arap, keeq de jelwal ajeh hòt kitek englaak ikasot ru ki'òòk nu keeq de ba'liiq.

⁸ Kipasal nu Boas, “Beliiqleh ya hèèq.” Keeq pen kitek englaak ikasot ru ki'òòk nu Boas.

^d4.6 *sakaq* be'ertiiq ‘harta peninggalan, harta keturunan.’

⁹⁻¹⁰ Lалуuq Boas kipasal nu maay jeng'òòy ru jugaaq nu ra'naaq-ra'naaq ku pekan ajeh, “Sesedaraaq, engkeeq jadiiq saksi ku yah adèh, èñ ngbeliiq di'dic haq Elimelekh ru jugaaq haq ikenoon, Kilyon ru Mahlon, ju tek Naomi. Èñ ngkòòt jugaaq Rut, seng'òòy Moab, baluuq Mahlon, jadiiq kenah èñ de'a tiiq adèh mòng iwarés ru kenoon-chenòòq ju Mahlon ajeh, ru muh keeq pèq bisiip ya isesedaraaq ru seng'òòy ku pekan adèh. Sesedaraaq, engkeeqleh jadiiq saksi ku yah adèh.”

¹¹ Rera'naaq ru jugaaq seng'òòy jeng'òòy naypasal nu Boas, “Hò'òh, jiiq buléh jijadiiq saksi. Jenaang Prengsuuy aKiberkat kenah hèèq, Rut, bagèy Rahel ru Lea ya kibeknoon je'òòy ha Yakub. Jenaang Prengsuuy aKiberkat hèèq ru sinuuy sennang ku Efrata ru bikenal ku Betlehem. ¹² Jenaang Prengsuuy aKiberkat hèèq ru kenoon de je'òòy ju kerdoor de nyenyam, bagèy jenaang-raaq hiiq Peres, kenoon Yehuda ju Tamar.”

Boas ru Ipepitaq

¹³ Jadiiq Boas ki'èèn ikenah, Rut nu imadeek, ku padeek ajeh Jenaang Prengsuuy Kiberkat Rut ru kiperyòòs numòm kenoon keraal. ¹⁴⁻¹⁵ Keranaaq hal ajeh maay kekerdoor naybuwal nu Naomi, “Pateh Jenaang Prengsuuy! Ku ariiq adèh, Ki'òòk numòm chenòòq ha hèèq. Keeqleh penebos hèèq. Sangèèt adèhleh neharap hèèq hunen ru kijagaaq hèèq ku masè ha ra'naaq nu ngaar dòh. Dè'a bikenal dòh ku di'dic maay Israel. Kenòn adèhleh de ki'òòk ya mengsaaw hèèq, ileey de kihoq ha lihèèq ru lebéh behargaaq jupadè tujuh urak kenoon keraal.”

¹⁶ Naomi kikòòt sangèèt ajeh ru kicheduup. Ichenòòq mimang kibelaq ya Naomi. ¹⁷ Maay kekerdoor de reeq ju deek Naomi, nayseboot, “Sangèèt ajeh, imuh Obed.” Ennaay becheritè rataaq li'naay, “Naomi ya mòng numòm kenoon keraal!”

Obed adèhleh kijadiiq apaq Isai, ru Isai kijadiiq apaq Daud.

Jenaang Raaq Rajaaq Daud

¹⁸⁻²² Adèhleh muh-muh kenoon-chenòòq ju Peres ley Daud:

kenoon keraal Peres, Hezron,
 kenoon keraal Hezron, Ram,
 kenoon keraal Ram, Aminadab,
 kenoon keraal Aminadab, Nahason,
 kenoon keraal Nahason, Salmon,
 kenoon keraal Salmon, Boas,
 kenoon keraal Boas, Obed,
 kenoon keraal Obed, Isai,
 kenoon keraal Isai, Daud.